

EMBLEMA LIX.
NOLITE CONFIDERE IN PRINCIPIBUS.

Arboris ad truncos Elephantis carnea moles
Applicat, ut releuet nocturno membra sopore.
Prob miserum; quippè arbor eret præcisa latanter
Arte Venatoris; fulcro ceciditque cadente:
Sic capitur, dum stare nequit, mansuescere discens.
Discite Mortales nullis hæere Potentum
Truncis; defficiant, caditisque cadentibus ipsis;
Imminet heu casus; spes omnis in arbore fallax.

COMMENTARIUS.

1 Quam lubricum, quantisque casibus obnoxium sit cum Magnis, & in magnis versari, summumque in Aulis Regiis fastigium obtinere, satis in superioribus demonstravimus, hoc autem Emblemate adumbrare conamur, vel aliis periculis deficientibus, parum his Principum, aliorumque potentiorum fulcris, adhesionibus, & favoribus esse fidendum, cum ubi illi ceciderint, & qui ipsis heserint, prolabantur, & à mortalibus, & suapte natura caducis, nihil non mortale, fluxum, & caducum sperare fas sit.

2 Quod satis dilucide Regius (a) Psaltes admonet dicens, *Nolite confidere in principibus; in filiis hominum, in quibus non est salus.* Quod & in aliis locis sæpe repetit; & Jeremias (b) ita constanter, ut *Maledictum cum esse hominem dicat, qui confidit in homine, & à Domino recedit cor ejus;* & pluribus ornant Sancti Patres (c) ibidem à Lorino, & Cornelio à Lapide aduisti. Inter quos Apollodoros Græcè, sed in hunc sensum, sic eandem sententiam expressit,

*Nunquam Principibus cum animis confidens fueris
Neque mortalium filiis, unde lumen nunquam est.*

3 Indeque in Deo solo fiduciam totam nostram collocari deberi, pluribus ostendit D. Cyprianus, cujus, & aliorum verba alio in loco (e) retulimus. Hujusque vanæ, & caducæ de Principibus confidentiæ aptissimum symbolum Jeremias (f) in myricibus ponit, arbuseulis nimirum parvis & infructiferis, simul etiam & aridis, quia nihil de cælesti pluvia participant,

(a) David. Psalm. 145. 34.
(b) Jerem. 17. 5.
(c) Psalm. 59. 13. 107. 13. 127. 8. 9. 70. 1.

(d) D. Cypri. pag. mihi 377.
(e) Sup. Emb. 7. Firmis hærendam.
(f) Jerem. 4. cap. 17. 6.

in qua sperare debuerant. Unde & illud Ovidii (g),

*Si quis idem speret laturas poma myricas,
Speret, & è medio flumine mella petat.*

4 Daniel (h) autem, Principes, & sub eorum umbra degentes Aulicos, proceræ ac frondosæ arbori comparat, quæ simul atque à domino succidi jubetur, omnes pariter sub ea deliuescentes, illius commodis viduantur. Sic etenim inquit: *Vigil & Sanctus de celo descendit: & fortiter clamat. Succidite arborem, & præcedite ramos ejus, excutite folia ejus, & dispergite fructus ejus, fugiant bestię, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis illius.*

5 Jacobus (i) autem Billius eos, qui humanis rebus fidunt, naufraganti similes facit, qui maris algas manibus prendit, cum solidis niti deberet, sic inquit:

*Ab sapit is, pressus qui fluctibus arripit algam,
Nec solidis nixus litora tuta petit?
Haud magis ille sapit, qui vitæ in fluctibus hujus
Præponit solidis fluxa, miserque perit,
Ut fugias igitur tanti discrimina ponti,
Nec caput ista minax obruat unda tuam,
Spemque, fidemque, agapemque tene, fluxa omnia liquens;
Has nihil tabulas ulla procella potest.*

Et D. Gregorius Nazianzenus (k), illis, qui labentibus fluminum undis confidunt, hoc carmine,

*Fidere quæ veniunt rebus, fugiuntque vicissim;
Fluminis est rapidis fidere semper aquis.*

6 Extat etiam apud Ovidium (l) elegans à Sole sumpta similitudo, qui dum lucet umbras procreat, & comites habet, deficiens verò, vel obnubilatus, eis penitus destituitur. Carmina ejus hæc sunt:

*Utque Comes radios per Solis euntibus umbra est,
Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit.
Mobile sic sequitur Fortuæ lumina vulgus,
Quæ simul inducta nube teguntur, abit.*

Joachimus autem Camerarius (m) aliam ex cancris, aut ostreis sumit, quas scimus ad motum Lunæ crescere, vel decrescere, & ita habet,

*Crescente adresco Luna: decresco minuta,
Aule non melius pingitur effigies?*

7 Nos verò, quò proprius, quàm solet hæc confidentia Aulicos fallere, commoneamus, Elephantem, ut vides, depingimus, cui arbor ipsa, quam in tanti corporis subsidium, & reclinamentum elegit, casus causa esse solet, illomque occidendum, vel prædandum, venatoribus dare. Est quippè apud Aristotelem, Plinium, Ælianum, D. Ambrosium, & reliquos, qui de historia animalium scripserunt, quos in unum Conradus Gesnerus (n) diligenter congressit, communis traditio, ea esse Elephantis natura, & corporis structura, ut genua flectere non valeat, eruribus nimirum continuò solidissimoque osse compactis, sine nodis articulisque, quibus veluti columnis tanta posset membrorum moles fulciri. Unde si cadant, surgere non possunt, & hinc est, quòd dormientes non recumbunt, sed defessi, magnis arboribus se applicant; quòd Venatores observant, & illas penè succidunt, ut innixæ eis belluæ, illis cadentibus, cadant, & sic eas capere possint. Quòd & ipsum in Alce, eadem ratione quòd ejus suffragines, ut & Elephantis, flecti nequeunt, contingere, dissertè Solinus (o) enarrat.

8 Et licet non ignorem Cælium Rhodiginium (p), ex aliorum auctoritate, hoc esse vanum, docere, quia flexibiles articulos habent, & ut aliæ bestię, cum libet crura flectunt, & erigunt. Quòd & hodie quotidiana & oculari experientia à Lusitanis compertum esse, qui regiones Orientales frequentarunt, & immanes has bestias manibus palpant, latè ostendit Fr. Gaspar de San Bernardo (q). Adhuc tamen priscos illos Scriptores sequutus, non dubitavi, juxta eorum mentem hoc Emblemata formare, maximè cum jam, quòd ipsi senserunt, veluti in Ad-

Yy gium

(h) Dan. 4. 10. 11.
(i) Jacob. Billius in Antholog.
(k) Nazianz. serm. 62.
(l) Ovid. lib. 1. Trist. eleg.
(m) Camer. in symb. cent. 4. Embl. 51.

(n) Gesner. de quadruped. lib. 1. pag. 379.
(o) Solin. in Polyurb. cap. 23.
(p) Rhodig. lib. 4. cap. 12.
(q) Fr. Gasp. de S. Bernard. in itiner. Ind. cap. 15.

gium transierit, & homo, Genibus Elephantinis, inde is appellari solet, qui superbus est, & vix Deum, ne dicam homines, ullo honore, ne aperti capitis, aut genuflexi, afficere dignetur, ut Bovillius inter Adagia Erasmi (r) scriptum reliquit, quod prius etiam ex Aegyptiorum doctrina Pierius (s) Valerianus recensuit.

9 Nec mirum est, si Antiqui, quibus ingens hoc animal parum tunc temporis innotuerat, in aliquibus aberraverint, cum & Martialis (t), & Plinius (u) illud cornutum efficiant, quod nullo alio modo salvari potest, nisi pro cornubus pra magnos illos dentes ex ore prodeuntes, acceperint, ex quibus ebur conficitur, ut late Philippus Camerarius (x), & Martialis Commentatores observant, plura item valde notanda de hujus animalis intellectu, & docilitate tradentes. In quibus etiam recensendis multus est, & omnino legendus Pierius (y), Crinitus (z), Acosta, & Justus Lipsius (a), quos pra aliis legere non pigebit.

10 Prout neque ad nostri Emblematis intentum comprobandum, & illustrandum, Aphorismum illum, quem suis Monialibus Sancta illa virgo Theresia de Jesu (b) sedulo repetebat, ut in ejus operibus legitur, *Mirar bien quan presto se mudan las personas, i quan poco ai que fiar de ellas, i asirse bien con Dios, que no se muda.* In cujus commentatione alia ad rem eandem conducentia Religiosus & Pius Pater Alphonsus de Andrade (c) congressit, & praesertim illud D. Augustini (d), dum docuit: *Quanta tibi loquitur mundus, quanta post dorsum strepit, ut retrò respicias, id est, ut in rebus praesentibus, nec praesentibus (non enim dicenda sunt praesentia, numquam stantia) spem tuam ponas.*

11 Etenim, ut omnium seculorum exempla demonstrant, & in nostro non semel experti sumus, rari, aut nulli sunt Regum ex primoribus Administris, qui illis deficientibus non ceciderint, simulque secum plures alios, qui ab eisdem pendebant, in fortunam similem traxerint. Nescio enim quo pacto, aut fato, qui Antecessoribus grati sunt, ferè semper successoribus displicent, atque ita sub sinistra hujus primi mobilis volubilitate, necesse est, ut omnia, quae ad dexteram consistebant, deficientur, & suis votis expectationibusque frustrentur.

12 Quod alio non ineleganti simili, Modernus quidam Auctor (e) his etiam elegantibus verbis edocuit: *An non vidisti puerum testam de litore legere, jactatione fluctuum levigatam, quam deinde in ipsius maris superficiem jactat reclinatus? Hæc dum plantus undarum dorsum radit, levi impetu lapsa, emicat crebrius, & summis emergens fluctibus, saltu sublevatur assiduo, donec priore impulsu destituta mergatur. Sic nobiscum fortuna ludit, qui quamvis emicemus diutius, mergimur tandem, favore evanescente, quo ab his undis resilire visis.*

13 Addo his reliquas, quae hujusmodi Potentium casus comitantur calamitates, quae melius mente concipi, quam calamo exprimi possunt, & bene à Philippo Camerario (f) delineantur: inter quas non levis est illa, quod statim ac de sublimi statu ceciderunt, vel ab illis se deserit, & saepe (quod magis dolendum est) insidiari, atque impeti vident, quibus maxime, dum in illo vigerant, profecerunt. Sic enim (ut Cominæus (g) inquit) *comparatum est in rebus humanis, ut quorum augescere videmus potentiam, eos magis observemus, quam illos, qui in supremo gradu positi, amplius progredi non possint.*

14 Suntque plurimi, ut mures, qui aedes ruinosas trimestri spatio antequam corruant, deserunt, & in tutiora migrant, ut vel Cicero (h) de suis agens, scripsit. Quemadmodum & parasiti, ut facetè Passerarius (i) ait, eos deserunt, quos res deserit: sicut pediculi moribundos, vel ut Alphonsus Aragonius Rex, Panormitano (k) referente, *dicere solebat*, sicut pisces, aut aves marinae, quae navim sequuntur, & simul ac praedam aliquam boluntè ceperunt, disparent.

15 Eaque propter praclare dicebat Symmachus (l), parum fidendum esse de his, qui Principes, & Principibus proximos, comitantur: *Quia comitatus (inquit) hic frontes hominum aperit, mentes tegit.* Et melius Seneca (m), eorundem amicitias, Temporarias appellans, *ita enim utilitatis gratia comparate sunt, ut florentes amicorum turba circumdedit, circa eversus ingens solitudo sit, & inde amici fugiunt, ubi probantur.* Hac re tot nefaria exempla sunt, aliorum metu relinquentium, aliorum metu prodentium.

16 Expertus fuit hanc solitudinem Apelles Philippi Macedoniae Regis intimus Administer, qui, latius referente Polybio (n), cum ad eum invisendum, prout antea in more habebat, mag-

(r) Adag. Erasmi. pag. mibi 69.
(s) Pier. in Hierogl. lib. 2. pag. 17.
(t) Plin. lib. 18. cap. 1.
(u) Martialis. lib. specul. epigr. 18.
(x) Camer. cent. 1. sub cæs. cap. 25. & cent. 2. cap. 96.
(y) Pier. d. lib. 2.
(z) Crinit. lib. 5. cap. 13. Acosta de aromat.
(a) Lips. cent. 1. epist. miscel. epist. 50.
(b) Avisos de Santa Teresa, cap. 11.
(c) P. Andrad. sobre los Avisos de Santa Teresa, 1. tom. pag. 288. & seqq.
(d) D. August. serm. 29. de verbis Domini.
(e) Pat. Pintus in sua Philomelia, sive novella de Amico, pag. 6.
(f) Camer. 3. sub cæs. cap. 56. & 57.
(g) Comin. lib. 10.
(h) Cicero. ad Attic. epist. 9. lib. 14.
(i) Passerat. in Praef. ad Curculion.
(k) Panorm. lib. 1. de dist. & fact. Alphons.
(l) Symmac. lib. 1. epist. 26.
(m) Senec. epist. 9.
(n) Polyb. lib. 5. histor.

no Ducum, militum, amicorum, & clientum comitatu perrexisset, ubi ab Admissionalibus de- tentus, Regis gratia excidisse conjectum fuit, ab eisdem omnino desertus, cum paucis familia- ribus se in hospitium recepit. Idem Ferdinando Toletano, Duci Albano apud nostrum D. Phi- lippum II. contigisse Joannes Filesacus (o) commemorat; & de Francia Connestablio Momoransi apud Franciscum I. & Comite de Essex, & de Locestria apud Isabellam Angliae Reginam, D. Joannes Vitrianus (p). Addens, cuidam ex his ita lapsis Administro, alium, sive serid, sive per jocum dixisse, ut statim à cubiculo suo discederet, quod vel solo halitu infestum reddebat, usque adeo verum est illud vulgatum carmen,

Cum fueris felix multos numerabis amicos,
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Est aliud Petronii (q), similiter inquentis,

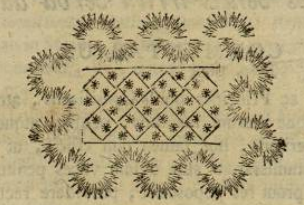
Cum fortuna manet, vultum servatis amici,
Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.

17 Quod nemo magis expertus fuit, quam Rex noster Catholicus Ferdinandus V. qui ubi Elisabetha conjuge mortua, Castellae & Legionis Regnis Philippo genero cessit, ab omnibus eorundem Regnorum Proceribus, & Aulicis derelictus fuit; in novum Principem confluentibus, & Adagio illi locum facientibus, quod ex Plutarcho, & aliis tradit, & illustrat Erasmus (r), *Plures adorant Solem Orientem, quam Occidentem.*

18 Cum tamen, qui veræ, sanctæ, laudabilisque amicitiae, & gratitudinis legibus obsecun- dant, Heliotropium florem imitari debeant, quæ non solum, ut Plinius (s) tradit, semper in eam spectat partem, qua Sol clarus, & rutilans vergit, & eo condito florem contrahit, unde Constantinus Imperator Aulicorum similitudinem à Nicephoro (t) Calisto valde laudatam, de- sumpsit, & Camillus Camilli (u), Ruscellus (x), & alii (y) diversa symbola deduxerunt; sed quod magis mirandum, & æstimandum est, etiam sub nubilo tempore eandem proprietatem, & virtutem conservat.

19 Unde Ego in Aulicos, qui secus faciunt, peculiare Emblema paraveram, quod tamen, quia ab aliis ferè occupatum inveni, omitendum censui, & ejus carmina sic se habebant,

Ecce non solum Clicie nitentes
Expetit Phæbi radios, sed usque
Languidos dudum, nebulosi amictus
Solis adorat.
At secus Regum sequitur favorem
Aula, dum tantum nitidi rubescunt
Principes, quod si nebulis premantur,
Tergora vertunt.

(o) Filesac. 2. tom. select. tract. 1. cap. 8. pag. 50.
(p) D. Joan. Vitrian. in schol. ad Comines 1. part. cap. 71. lit. B. pag. 297.
(q) Petron. in fragm.
(r) Erasmi. in Adag. pag. mibi 47.
(s) Plin. lib. 2. cap. 41. & lib. 18. cap. 27.
(t) Niceph. lib. 8. histor. Eccles. cap. 14.
(u) Camill. Camilli. in symb. pag. 63. 2. part.
(x) Ruscel. pag. 216.
(y) Sebast. Covarr. cent. 2. Embl. 12.

EMBLEMA LX.

AURES BONI, AUT MALI REGIS.

*Demissas Cervi strepitus non fertur ad aures,
Has tamen arrectas, vel levis aura ferit.
Regius ecce typus, nam dum fas jusque gubernant,
Audiat ut miseros vox satis una fuit:
Sin minus Astrea vilis reverentia Regi,
Tunc inopes ventis irrita verba dabunt.*

COMMENTARIUS.

1 Uamvis Reges, ac Principes bonis Consiliariis, atque Administris stipatos esse oportere, pluraque illorum manibus, oculis, atque auribus expedire posse, in superioribus dixerimus, hoc tamen non efficit, ut suas ita obturare debeant, ut balantum commissarum sibi ovium voces penitus audire, eisque opportunè per se se, prout res poposcerit, providere recusent, quod ut facilius commodiusque eisdem suadeam, aliqua nunc Emblemata, Regium munus expectantia, ac pariter excitantia, ipsorum oculis exhibere operapretium existimavi.

2 Quorum hoc, quod vides, ex Cervorum natura, ac proprietate desumitur, quam talem esse indicat Plinius (a), ut cum aures erexerint, acerrimi sint auditus, cum remiserint, omnino surdi remaneant. Sub quo Typo Plutarchus (b), & qui ab eo desumpsit Erasmus (c), & Joannes Dadræus (d), Principes significari ajunt, qui si quid est, quod placeat, id procul etiam percipiunt, si quid secus, quantumvis clamores, non intelligunt.

Ego

(a) Plin. lib. 8. cap. 32.
(b) Plut. in Moral.

(c) Erasm. in simil. fol. mibi 64.
(d) Dadr. in loc. Com. fol. 508.

3 Ego verò, etsi hanc applicationem non improbem, eò, ni fallor commodius, eundem typum detorqueo, ut bonum Principem, rectèque suo officio fungentem, in Cervo, dum arrectis stat auribus, consideremus, malum autem, in eo, qui illas habet demissas, & ad clamores, & querelas suorum subditorum clausas, & obturatas. Etenim, vel divina Sapientia (e) docente, nihil est, quod magis ad Regum officium spectet, quàm hæc in audiendo patientia, idèdque præcepta, quæ eis injungit, ab hoc, tamquam præcipuo, sic exorditur: *Audite ergo Reges, & intelligite, Discite Judices finium terræ. Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placebitis vobis in turbis nationum, quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogavit opera vestra, & cogitationes scrutabitur.*

4 Et Salomon (f) idem agnoscens, ubi se Regem constitui vidit, non dies multos, nec divitias, aut animas inimicorum suorum à Deo postulavit, sed cor docile, hoc est audiens ac sapiens, quasi pars sapientiæ in audiendo consistat. De qua etiam Syracides (g) inquit: *Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam, etsi dilexeris audire, sapiens eris.*

5 Absalon etiam ejus frater, ut in libris Regum (h) habetur, ut populum ad se attraheret, facilem & gratam omnibus se alloqui volentibus aurem exhibiturum, ubi Rex factus esset, pollicebatur. Sic enim Sacer Textus scribit: *Dicebatque Absalon: Videntur mihi sermones tui boni & justi, sed non est qui te audiat, constitutus à me Rege. Quis me constituat judicem super terram, ut ad me veniant omnes qui habent negotium, & justè judicem.*

6 Et D. Thomas (i) ex Platonis, & Macrobius sententia, docilitatem posuit inter partes prudentiæ: nec subditis dumtaxat necessariam esse, verùm & Regibus, ac majoribus Magistratibus. Quos, hac de causa, nostro, & Italico sermone, *Auditores* vocare solemus, si vel ex ipso nomine, præcipuam sui muneris partem significantes. Ad quam respiciens Moyses in Deuteronomio (k), postquam Judices populo constituit, eis præcipit, dicens: *Audite illos, & quod justum est judicate, sive civis sit ille, sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum, ita parum audietis, ut magnum, nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est.*

7 Neque hoc latuit Ciceronem (l), dum sic Quintum fratrem Cilicia Proconsulatum gerentem admonuit: *Facillimos esse aditus ad te, patere aures tuas querelis omnium, nullius inopiam, oc solitudinem, non modo ullo populari accessu, ac tribunali, sed ne domo quidem tua, & cubiculo exclusum tuo. Toto denique imperio nihil crudele, nihil acerbum, atque omnia plena clementiæ mansuetudinis, humanitatis. Et Senecam (m), qui hinc inferens, magnam esse servitutem, magnam Regum, & Imperatorum fortunam: *Audienda sunt illis (inquit) tot hominum millia, tot disponendi libelli, tantus rerum ex toto orbe accurrentium congestus, ut possit per ordinem suum Principis maximi officium geri.**

8 Et Plinium Juniorem (n), qui non contentus de se dixisse, quòd quoties Judicis munere fungebatur, quantum quis plurimum temporis postulabat, ut in sua causa audiretur, æquè ei dabat: *Etenim temerarium (inquit) existimo, divinare, quàm spatiosa sit causa inaudita, tempusque negotio finire, cujus modum ignores: præsertim cum primum Religioni suæ judex patientiam debeat, quæ pars magna justitiæ est. In alio (o) loco, magis ad rem nostram, suum Trajanum, & in eo quemlibet bonum Principem, de eadem in audiendo patientia, his verbis commendat: *Tu tamen copiam tui non ut impetus, facis. Hæret lateri tuo quisquis accessit, finemque sermonis suus cuique pudor, non tua supervia facit. Nulla in audiendo difficultas, nulla in respondendo mora: Adeunt statim, dimittuntur statim; tandemque Principis fores exclusæ negotiantium turba non obsidet. Quod forsitan in Sejani, & aliorum contrapositionem scripsit, qui se adèd difficilem in dandis audientiis præstabat, ut Tacitus (p) dixerit, *Janitoribus ejus innotescere, pro magnifico habebatur.***

9 Cassiodorus (q) quoque Tonicum virum Patrium, Regio sanguine ortum, & Athalarici Regis dilectissimum Administram, collaudans, inter alia extollit, quòd *Nullis responsis laudabat ambiguis, amaveritque in audiendo patientiam, & in suggestione veritatem. Et iterum (r), in quolibet bono Reçtore illud desiderat, ut se adire, à seque audiri volentes, *Nec anxia mora suspendat, nec cruciabili dilatione fatiget.**

10 Et quamvis Cretenses suum Jovem auribus carentem depinxerint, ut alio (s) loco tetigimus, quod rectè cadere in Principem surdum, aut Judicem querelas non audientem, Nicolaus Causinus (t) autumat, alia planè erat talis picturæ significatio, in idque tendebat, non ut Deorum,

(e) Sap. cap. 6. 2. & seqq.

(f) Reg. 3. 3. 9. & seqq.

(g) Eccles. 6. 34.

(h) Reg. 2. 15.

(i) D. Thom. 2. 2. quest. 49. art. 3. & ibid. ad 3. Maer.

(k) De somn. Scip. lib. 1. cap. 8.

(l) Deutor. cap. 1. 16.

(m) Cicero. in epist. ad Q. Fratrem.

(n) Senec. de Consol. ad Polyb. cap. 26.

(o) Plin. Jun. lib. 6. epist. 2. ad Arrian.

(p) Idem in Paneg. ad Trajan.

(q) Tacit. 5. Annal.

(r) Cassiod. lib. 8. epist. 9.

(s) Idem lib. 11. epist. 33.

(t) Supr. Emblem. 54.

(u) Caus. in Polist. lib. 2. cap. 43. pag. 95.

ac Principum summum suis aures negare deberet, docerent, sed ne, qui Jovem referunt Principes, servas aliis commodarent, hoc est alieno arbitrio in omnibus regerentur, & ab aliis consideri videantur, ut bene explicat Hadrianus Junius (u) in peculiari Emblemate, quod ex hac pictura deduxit, sic inquit:

Sublimen Jovis statuum patula aure carentem
Sacrarat Minoja Creta:
Principis est, Regnum dextra moderantis habena,
Servam ne cui commodet aurem.

11 Alioqui nemo sanus, in sano Principe, hanc, ut diximus, faciendi sui populis copiam, eosque benignè audiendi obligationem inficiari poterit. Hoc enim magnum per se crimen esset; nam ut ait vir pius aequè ac doctus Petrus Blesensis (x): Qui dat divitias terræ, ab eis aurum non postulat, vel argentum, sed ut audiant causam populi, & arguant pro mansuetis terræ.

12 Unde Lacedæmonii, ut tradit Natalis Comes (y), eidem Jovi, quoad diligentiam administrandi, quatuor aures injunxerunt, & aquilam attribuerunt, propter perspicacitatem: Quibus tamen sensibus (ut idem subjungit) plerique Principes non ad rectam administrationem, sed ad avaritiam, & cumulandas opes, extorquendasque subditis, acerrimè utuntur: quibus & aquila ob rapacitatem meritò tributa est, & perspicacitas ob exploratores, ingeniososque consultores imponendorum tributorum.

13 Quod & ipsum vel paupercula illa anus apud Plutarchum (z) satis ostendit, quæ cum Philippum Macedonum Regem sæpius, ut illam audiret, instaret, & in hac flagitatione frequenter obstreperet, Regi, se excusanti sibi ocium non esse, libere inclamavit: Vel audi, vel ne Rex quidem esse velis. Cujus tam veram, quam liberam vocem admiratus Philippus, non illi solum aures defixus præbuit, verum etiam alios confestim diligenter audivit. Quod & Adriano Imperatori, & Demetrio Poliorceto, ad bellum properantibus, contigisse, alii Auctores (a) scribunt.

14 A quibus non abest illud Titi Imper. qui, ut narrat Suetonius (b), neminem à Cæsaris præsentia, aut colloquio, tristem discedere oportere, respondere solebat. Et Rodolphi Austriacæ stirpis primæ quasi radice, qui, ut post alios Lipsius (c) recollit, cum frequentior ad eum foret populi concursus, & satellitium quosdam homilioris fortunæ ad se affectantes, submovere adverteret, non sine sthomaco edixit: Per Deum (ipsa ejus verba sunt) sinite homines ad me venire. Non enim idè ad Imperium vocatus sum, ut in arcua includar. Meminerat quippè Pius Imperator, Regem Regum, dum inter homines degeret, discipulos increpasse, quod parvulos, id est humiles, & abjectos à se removerent, talibusque inquebat esse Regum cælorum.

15 De Divo quoque Joanne Eleemosynario, Patriarcha Jerosolymitano, commemorat Surlus, (d) omnium alloquio patentes fores, atque aures semper habuisse, valdeque constrictum, quòd quadam die querelis popularium excipiendis paratus, nemo ad eum accessisset. Non minori sanè laude in hoc dignus; quam Titus apud Quirites, qui se illam diem perdidisse, dicere solitus erat, in qua aliquod in aliquem beneficium non contulisset, quam vocem memorabilem meritòque laudatam, Suetonius (e) appellat.

16 Pium etiam II. Pont. Max. Antonio Campana (f), & Laurentio Beyerlinchio (g) referentibus, novimus, quòd cum ad eum senex, verbis supra modum profusus, petendi quippiam gratia accessisset, eumque, quia profusorem, quidam de adstantibus increparet, verè Pius Pontifex, omnia illum ab initio repetere imperavit, vultuque severius in altum contra admonitorem retorto, Nescis (ait) ex quo Pontificatum initi, aliis vivere me oportere, non mihi. Rarum exemplum humanitatis, quod meritò ejus successores æmulari debebunt.

17 Hincque damnanda venit aliquorum Regum consuetudo, qui se rarò vel nunquam suis populis videndos, ne dum alloquendos, exhibebant, censentes nimirum, hoc modo eorum Majestatem venerabiliorem reddi, quæ contrà, ex nimia familiaritate, ut est in Adagio (h), vilescere; & contemptum parere posset, ut de Persarum Regibus Brissonius (i), post alios, latè recenset, & Josephus (k), Artaxerxis peculiarem mentionem faciens, qui legem tulerat, ut nemo ex domesticis invocatus eum accederet, si quis contra faceret, capite plecteretur, nisi Rex virga aurea, quam manutenebat, illi parcere denotasset. Quod fuit in causa, ut Esther Regina (l), quæ ob gentis suæ periculum invocata ad eum venerat, metu examinata concideret, quousque Rex porrecta virga, ei salutem spondidit.

(u) Hadr. Jun. Embl. 48.
(x) Petr. Blesens. apud Caus. supr.
(y) Nat. Com. in Mytol. lib. 2. cap. 1. pag. 111.
(z) Plutarc. in Apopib.
(a) Spartian. in Adrian. Sabel. lib. 7. Enead. 4. Fulg. lib. 3. cap. 2.
(b) Sueton. in Tito cap. 8.
(c) Lips. in Monit. pol. lib. 2. mon. 7. & in epist. Proam. ad notas in Paneg. Plinii.

(d) Surlus in ejus vit. tom. 1.
(e) Suet. in Tit. dist. cap. 8.
(f) Anton. Campan. in vit. Pii II.
(g) Beyerlinch. in popib. Christ.
(h) Eras. in hoc Adag. pag. 147. Callistrat. J. C. in l. observandum, D. de offic. Prof.
(i) Briss. de Reg. Pers. lib. 1. pag. 135. & seqq.
(k) Joseph. lib. 11. ant. Jud. cap. 6.
(l) Esther. 5.

18 Sinis quoque nimiam sui occultationem pro Majestate fuisse, & hodie etiam esse, Auctores, qui de illis (m) scribunt, enarrant. Et quod magis mirere, apud Strabonem & Ptolomæum (n) legimus, crudeli more pro thronohydrum Æneam habuisse, cujus ventrem subibat, audituri legatos, ut illis horrendæ Majestatis plena vipera metum inferret. Quod Balthasar de Bias, (antiquos Galliarum Merovæos reprehendens, qui se etiam populis visendos non exhibebant, & Regem suum, ut Clementius, atque humanius se cum suis gerat, commonefaciens (his carminibus eleganter expressit,

Absit Sinarum Majestas horrida gentis,
Regalem vestæ serpentis in Ilia sedem
Quæ facit, & nocue dat barbara jura sub hydræ
Visceribus, squallente fero responsa veneno,
Dum Rex & serpens fera confunditur alvo,
Ipsaque sub rigido natura sepulta Chelydro
Horruit effantem per tristitia toxica Regem.

19 De Bornei etiam Regibus, quorum ditio in una ex Insulis, quas Maluchas vocamus, existit, Petrus Cieza (o), & ex eo Beyerlinchius (p) recenset, non aliter quemquam, sive indigenam, sive exterum, Regem alloqui posse, quam per Aulicos, diversis stationibus positos, oratione transmissa, quorum qui Regi proximus erat, is per arundinem longam perforatam, illi, quæ ab aliis acceperat, referebat.

20 Sed hi truces & barbari mores, magis ut fugiantur, quam ut imitentur, sciendi sunt. Prudentes etenim Principes observare debebunt, ita se in audendo & audiendo faciles præbere, ut contemni se non patiantur. Quod omnibus etiam jus reddentibus, rectè Juris-Consultus Callistratus (q) consulit, & latè noster Bobadilla (r) prosequitur. Tantumque abest, ut humanitas Regiam Majestatem infringat, ut potius in hac illius incrementum Plinius Junior (s) constituat, hoc pacto in suo Panegyrico inquit: Cui nihil ad augendum fastigium superest, hic uno modo crescere potest, si semper se submittat, securus magnitudinis suæ. Et certè non ab ullo periculo fortuna Principum longius abest, quam humilitatis. Cui similis Cassiodorus (t), ita ait: Nam cum Rex satisfacit, qualibet dura dissolvit: quia sic est in Principibus humilitas gloriosa, quemadmodum in mediocribus odiosa potest esse jactantia.

21 Et Pacatus, de eadem facilitate, ac humanitate suum Theodosium commendans, Creber (inquit) egressu, expectantibus populis tefateris, nec videri modo pateris, sed facilis audiri, è proximo accipis vota tuorum. Principes nonnulli Majestatem Regiam imminui, & vulgari putabant, nisi eos intra repositum Palatinæ ædis inclusos, tamquam aliquod Vestale secretum, veneratio occulta consulisset, nisi intra domesticam umbram jacentes, sollicitudo provisa, & silentia latè conciliata vallasset, &c. Et prius Cicero (u), Pompejum Magnum, suum in Consulatu collegam, de quo sic tamquam testis oculatus scribit: Jam verò ita facilis ad eum privatorum aditus; tam libera querimonia de aliorum injuriis esse dicuntur.

22 Nemoque hoc melius, quam Hadrianus Imperator edocuit, qui ut Spartianus (x), refert, Hos detestari solebat, qui hanc facilitatis, & humanitatis voluptatem, ipsi inviderent, hoc colore, quòd dicerent, Principis Majestatem esse observandam.

23 Xenophon (y) quoque in suo Agesilao, eandem facilitatem extollit, addens, non solum se gratum adeuntibus præstitisse, verum & ut audirent ultro ac semper invitasse, Semper (inquit) ut expectaretur efficiebat, impenseque gaudebat, cum desideris adeuntium satisfactum esse crederet.

24 Æmilius Probus (z) commendat Miltridem, quòd in eo esset mira comitas, ut nemo tan humilis esset, cui non ad eum aditus pateret. Sueionius (a) Octavium, quòd Promiscuis salutationibus admitteret & plebem, tanta comitate adeuntium desideria excipiens, ut quemdam loco corripuerit, quod si sibi libellum porrigere dubitaret, quasi elephanto stipem.

25 Et Plutarchus (b) de Cajo Mario commemorat, post triumphatum Orientem, reversum Romam, prope forum ædes edificasse: Sive ut ipse ferebat, quòd sui cultores, atque studiosos longius se comitari, ac molestia affici nollet: sive quòd putaret, hanc occasionem sibi dari, ut à pluribus etiam aliis limina ejus frequentarentur.

26 Tacitus (c) quoque Germanicum laudat, Quòd aspectu & auditu juxta venerabilior efficeretur. Et Vononem, quem Parthis Regem imposuerat Tiberius, quòd apud eum Prompti aditus, ob-

(m) Trigaultius, Pintus, Mendoza, Roman. & alii Scriptores de reb. Sinarum.
(n) Strab. & Ptolom. relati à Balthas. de Vias in notis ad Sylvam 10. pag. 332. nos. 6.
(o) Petr. Cieza. hist. Peruan. cap. 94.
(p) Beyerlinch. in Theat. hist. C. pag. 303.
(q) Callistr. in dist. leg. observandum, in princ. de offic. Præsid. leg. 8. tit. 4. part. 3.
(r) Bobad. lib. 2. cap. 5.

(s) Plin. in Paneg.
(t) Cassiodor. lib. 5. epist. 44.
(u) Cicero. pro lege Manil.
(x) Spartian. in Hadrian.
(y) Xenophon in vit. Agesil.
(z) Prob. in Miltrid.
(a) Suet. in Oct. cap. 53.
(b) Plutarc. in Mario
(c) Tacit. 11. Annal.

obvia comitas, ignotæ Parthis virtutes (d). Quemadmodum ex adverso, dolorem populi propter Tiberii & Sejani, in audiendis popularibus, moras, & difficultates, exaggerat.

27 Quas etiam in Caligula multis verbis notat & reprehendit Philon Judæus (e), qui ad ipsum legatus missus illas expertus fuerat. Et Pausaniæ exitio fuisse, Thucides (f) his verbis commemorat, *Aditu difficilem se præbebat, & iracundia aded gravi in omnes pariter utebatur, ut nullus posset accedere. Quamobrem etiam potissimum socii ad Atheniensium partes transierunt.* Necnon & Demetrio Phaleræo, ut inquit Plutarchus (g), *qui libellos supplices respues, seditionis causam præbuit.* Et Hieronymo Siculo Regi, sive Tyranno, de quo ita Livius (h) scriptum reliquit, *Contemptus omnium hominum, superbe aures, contumeliosa dicta, aditus non alienis modo, sed tutoribus etiam difficiles.*

28 Quapropter D. Nazianzenus (i) valde in Juliano Imper. notavit, quod sæpè ad se accedentes, & alloqui volentes, ita multabat, palam pugno eos feriens, calcibusque impetens, ut præclare secum, actum putarent, quod atrocius aliquid minimè passi essent. Et Synesius (k) Cyrenensis Episcopus aculeatè morem hunc difficultium Admissionum perstringit, quem *barbarum, & insolentem* appellat, doletque pestem talem summo in prætio & studio habitam, temporum successioni traditam fuisse.

29 Quod etiam novissimè præstat Joannes Filesacus (l), benè quidem subjungens cum Æmilio Probo, *Comitatem non sine severitate, neque gravitatem sine facilitate spectandam esse*, ut sic hac in re, quod de alia Martialis (m) scripsit, à Principibus observetur,

Illud quod medium est, atque inter utrumque probamus.

Et ita sibi & publici curis, exclusis adeuntium turbis, vacare, & consulere possint, ut eisdem admittendis, & audiendis aliquas horas accommodent, & Admissionalium, sive Ostiarium furias, injuriasque cohibeant, quos acerbè & asperè Joannes Sarisberiensis (n), & Petrus Blesensis (o) insectantur, & Cerbero, qui inferi portas custodire fingitur *crudeliores* appellant.

30 Qualiter autem se in his Audiendiis, & cum negotiantibus habere Principes in suis responsionibus debeant, aliqua supra in alio (p) Emblemate dixi, & qui velit plura, nostros Joannem Marquez (q), Sanctam-Mariam (r), Pinedam (s), Velazquez (t), & Saavedram legere poterit.

31 Ego hic finio, Claudiani (u) carmina pro coronide addens, in quibus, dum vulgum inducit, nihil non magnum & laudabile de Eutropio, recens ad Patriatum honorem evecto, sibi promittentem, hanc virtutem, de qua loquimur, & alias, quæ in bono Principe concurrere debent, sic mirificè canit,

Nihil est, quod non in pectore magnum

Concipit Eutropius, semper nova, grandia semper.

Diligit, & celeri degustat singula sensu,

Nil timet à tergo: vigilantibus undique curis

Nocte dieque patet: lenis, facilisque moveri

Supplicibus, mediæque tamen, mollissimus ira:

Nil negat, & se se vel non procentibus offert;

Quodlibet ingenio subigit, traditque fruendum,

Quicquid amas dabit illa manus, communiter omni

Fungitur officio, gaudetque potentia flecti:

Hoc quoque consilii peperit, meritoque laborum

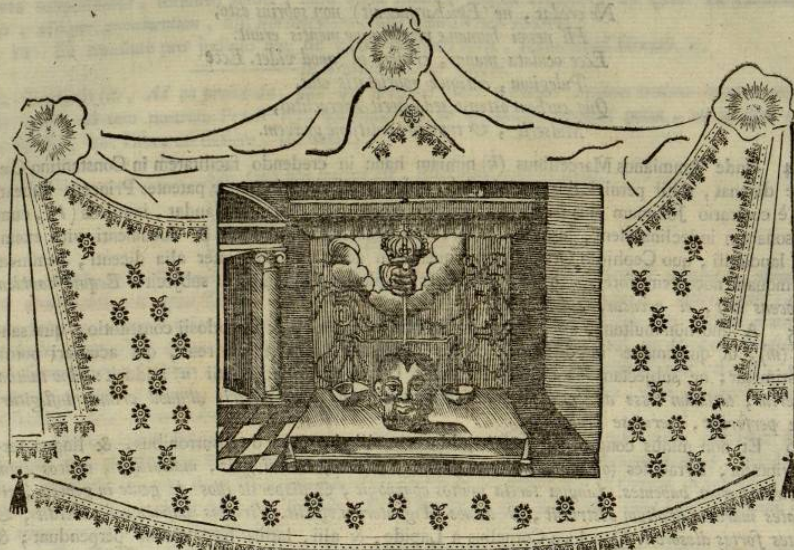
Accipit, & trabeas argute præmia dextra,

32 Et contra aliquos, qui queruntur, sibi non omnibus horis Principum aditum, & auditum vacare, videndus est Seneca (x) qui dementissimam eorum indignationem appellat: *Cum bonus Princeps numquam sibi vacet, & aliquas horas habere debeat, quas aliis impendat.* Quibus tamen servatis, iterum, atque iterum Principes moneo, ut se in adeundo, & audiendo suis faciles præbeant, ut & Basilius Imperator (y) filio consuluit. Addens, *Non enim tantum valet pecuniæ copia, ad reficiendum animum dolentem, quantum blanda & lenis oratio Principis. Ea via est, ad conciliandum tibi citra ullos sumptus omnium benevolentiam, qui ex eo te Patrem patriæ potius quam Dominum prædicabunt.*

EM.

(d) Idem *Annal.* 2.(e) Philon. in *legat. ad Cajum.*(f) Thucid. *lib. 1. pag. mibi 51.*(g) Plutarc. in *Demet.*(h) Livius *lib. 24.*(i) Nazianz. *orat. 4. in Julian.*(k) Synes. in *orat. de Regn. ad Arcad.*(l) Joan. Filesac. in *lib. de idolol. polit. cap. 3. expag. 33.*(m) Martialis *lib. 1. epigr. 58.*(n) Sarisber. *lib. 5. Policr. cap. 10.*(o) Blesens. *epist. 4.*(p) *Supr. Emblem. 27. ad fin.*(q) Marq. *lib. 2. cap. 38. pag. 381.*(r) Sanct. Mariam in *Polit. Christ. cap. 18. & 19.*(s) Pined. in *Salom. pag. 367. & seqq.*(t) Velazq. *de opt. Princip.*(u) Claud. in *Europ. lib. 2.*(x) Senec. *de brev. vit. cap. 2.*(y) Basil. Imper. in *Monit. ad filium, cap. 51.*

STATERA REGUM.

*Ferrea discordes inter stat virga balances,
Judices officio pondus utrumque notans,
Sic mens ipsa Hominis geminas interjacet aures,
Audiat ut causas, judiciumque ferat.
Supremus Judex, culpet ne protinus ullum,
Quin duplici primo consulat aure duos.*

COMMENTARIUS.

Uod diximus, Reges, faciles in audiendis subditorum precibus, & querelis, esse debere, non ita accipi volumus, ut in eis etiam credendis faciles sint, vel statim adversus eos, quos malos putant, excandescant, aut cum calamitosis illacrimentur, id enim vel in ordinariis Judicibus, quorum animi motum vultus detegit, meritò reprehendit Callistratus Juris Consultus (a).

Quibus etiam, & quibuslibet hominibus, qui cordati videri volunt, nimia credulitas ita vitio data fuit, ut vel ab Ecclesiastico (b) doceamur, eos qui citò credunt, leves esse corde, ab Ovidio (c), *stulti* vocentur, & in Adagium, tam apud Juris-Consultos (d), quam apud alios (e) Auctores transierit, *Nemini sciendum, nilvè temerè esse credendum.* Credulitatem nimiam esse matrem deceptionum, sibi quæ & suæ facilitati imputare debere, qui in aliquo, ob suam credulitatem læsus fuerit. De quo plura dicere possem, nisi jam ferè omnia Tiraquellus (f), & alii (g) plenè congesissent, & pro omnibus sufficere posset, vetus illa Epichar-

Lz.

(a) Castill. in *1. observandum 19. de offic. Præs. Bobad.*(b) Erasm. in *his Adag. pag. 179. & 584.*

(c) Eccles. 19.

(d) Tiraq. *de retract. convent. §. 4. gloss. 6. n. 7. & de pen. temp. caus. §. 1. ex n. 26.*(e) Ovid. 2. *Amor.*(f) Sylva nupt. *lib. 4. ex n. 55. Aur pach. singul. alleg. cap. 49. Maticz. in dialog. relat. 3. part. cap. 13. num. 8. & 9.*(g) L. 1. §. 1. *de eo per quem fact. er. ubi gloss. alia jura allegat.*